

ΕΤΟΣ Ε'

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος Ἐνάτος

Ἐκδόσις ἑτησίαις Ἐν Ἐλλάδι τῆρ. 10. ἢ τῆρ. ἀλλοθῆ τῆρ. 20. - Ἀνευθερατικὸν ἔργον. Ἀπὸ 1827 κ. ἀρ. 1 Ἰανουαρίου ἑκάστου ἔτους καὶ εἰς Ἰταλίαι - Γραφεῖον τῆρ. Διευθύνσεως. Ὁδὸς Σπιδίου, 6.

25 Μαΐου 1880

Πανομοίωτον τῆρ ὑπογραφῆρ τῶν ΑΝΔΡΕΩΝ ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΟΥ

Ανδρῶν Μουστοξυδῶν

ΑΝΔΡΕΩΝ ΜΟΥΣΤΟΞΥΔΟΥ

Οἱ κοῖνοι ἄνδρες μετέχουσι τῆρ τύχηρ τῶν εθνῶν εἰς ὁ ἀνήκουσι, συμμερίζονταί τὰ παθήματα αὐτῶν καὶ τὰς περιπετείας, τὴν ἀκμὴν ἢ τὴν παρακμὴν, τὴν εὐημερίαν καὶ τὴν ὀδύην ἢ τὴν δυστυχίαν καὶ ἀδοξίαν τῶν ἄλλῶν οἱ ὄλγοι ἔχουσι ἕξ ὄλογοι, εἰς οὓρ ὁ Θεὸρ ἀπένευμε τὸ δῶρον τῆρ μεγαλοδοξίας, ἐκπροσωποῦσιν ἐν ἑαυτοῖρ ὅλον τὸ ἔθνορ τῶν, καὶ ἐν αὐτῶν τῶ σκότει τῆρ δουλείαρ καὶ τῆρ βαρβαρότητορ διαλάμπουσιν ὡρ ἀκαμνήσεις παρελθόντορ μεγαλείου, ὡρ ἐλπίδορ μελλούσῆρ ἀναγεννήσεωρ. Τοιοῦτορ ὁ περικληῆρ Ἄνδρεασ Μουστοξυδῆρ. Ὅτε ἐγεννήθη εἰρ Κέρκυραν, τὴν τοσοῦτον ὑπ' αὐτοῦ δοξασθεῖσαν, ἢ λειπῆ Ἑλλάδρ ἐστέναξεν ἀσημῶν καὶ σχεδὸν ἐξελειφθεῖσα ἄπο τῆρ μνήμηρ τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ ζυγὸν ἀπηνέστατον. Ἡ ἄλλοτε διδάσκαλορ τῆρ Οἰκουμένηρ, ἢ μήτηρ τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ, ἢ πρώτη ἀναδείξασα καὶ καθιερώσασα διὰ τῆρ κοινωνικῆρ ἀρετῆρ καὶ τοῦ ἠρώτισμοῦ τῆρ τὴν πολιτικὴν ἐλευθερίαν, ἢ παραγαγοῦσα τὸν ἀθάνατον τύπον τοῦ καλοῦ, καὶ ἀναβλύσασα τὰρ πηγὰρ πάσῆρ σοφίαρ καὶ πάσῆρ μαθήσεωρ, ἔκειτο ὡρ γῆ πρὸ αἰῶνων ἐκχερούσθεῖσα, ἀλλ' ἐν μέσῶ τῶν ἀκαθῶν καὶ τῆρ ἐρημίαρ φύουσα οὐχὶ σπανίῶρ ὠραιότατα ἄνθη ἀναμνησκόντα εἰρ τὸν παρόδιτην τὴν ἀρχαίαν γονιμότητα καὶ εὐφορίαν. Ἡ δὲ Ἰόνιορ πολιτεία, ἀποσπασθεῖσα διὰ τῶν βουλῶν τῆρ Θεῖαρ Προνοίας ἀπὸ τῆρ κοινῆρ τύχηρ τοῦ ἔθνορ, καὶ ἐπὶ αἰῶναρ τεθεῖσα ὑπὸ τὴν κηδεμόνιαν ξένῶν ἄλλ' ἐξευγενισμένῶν ἔθνῶν, παρεῖχε φυσικῶ τῶ λόγῶ ὑπὲρ πάντων ἄλλῶν Ἑλληνικὴν χώραν, ὡρ ἀμυδρὰν παρηγορίαν ἐν μέσῶ τῆρ κοινῆρ κακουχίαρ, ἄνδραρ διὰ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν σοφίαν ἐφραμίλλουρ τῶν ἀρχαίων. Ὁ Μουστοξυδῆρ μόνορ ἠδύνατο νὰ ἀναστήσῃ εἰρ τὴν

μνήμην τῶν συγχρόνων τὰρ ζωὰρ εἰκόναρ τοιοῦτων ἀνδρῶν, διότι αὐτορ πρώτορ μεταξὺ τῶν νεωτέρων ὁμογενῶν περιήλθεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη τὰρ βιβλιοθήκαρ καὶ τὰ ἀρχεῖα τῆρ Ἑβρώπηρ ἀναδιδῶν, συλλέγων πανταχῶθεν καὶ περίσῶζῶν μετ' ἀδελφικῆρ στοργῆρ τὰ περικληῆ ναυάγια τοῦ μεσαιωνικοῦ Ἑλληνισμοῦ καὶ ἔφερον αὐτὰ ἐνίοτε ἐνώπιον τῆρ ἐπιλήσμονορ καὶ πολλὰκιρ ἀγνώμονορ Ἑβρώπηρ ὡρ μαρτύρια τῆρ ζωῆρ ἧτιρ ἐπαλλῆεν εἰσέτι ὀρθὴν τῆρ τῆρραν καὶ τὰρ ἐρομῶσερ, ὑπὸ τὸ σκότορ τῶν δουλείων μαρ χρόνων. Εἶθε μὴ ἀπολεσθῶσιν οἱ πολυτίμοι θησαυροὶ οὓρ ἐξώρρυξεν! Εἶθε εὐρεθῆ γειρ ἐπιτηδεῖα νὰ διαφωτίσῃ καὶ κατατάξῃ αὐτοῦρ ἐν τῶ μυστεῖῶ τῆρ ἐθνικῆρ ἱστορίαρ. Ὡρ ἀδελφορ ἐκήδευε μετὰ πάσῆρ τιμῆρ τὴν μνήμην τῶν ἀδελφῶν τοῦ, διότι καὶ αὐτορ δικαίωρ θέλει κατατάξῃ ἢ ἱστορίαρ μετὰξὺ τῶν ἀοιδίμων ἐκείνων ἀνδρῶν δι' ἃν συνέχισθη ἢ παράδοσιρ τῆρ ἐθνικῆρ δόξῆρ μέχρι τῶν ἡμερῶν μαρ, διετηρήθη ἢ εὐκλεία τοῦ Ἑλληνικοῦ ὀνοματοῦ, καὶ ἠτοῦμάσθη ἢ Ἑλληνικὴ παλιγγενεσία.

Ἐξὴ εἰσέτι ὁ ὑστατορ καὶ σοφωτατορ τῶν ἀνδρῶν τοῦτων, ὁ περικληῆρ Ἐβγένιορ, ὅτε ὁ Μουστοξυδῆρ ἠνοίγε τούρ ὀρθαλμοῦρ εἰρ τὸ φῶρ τῆρ ἡμέραρ, καὶ μαρτυρ ὑπῆρξε, καὶ συχνάκιρ ἐμνησθῶνε, καὶ ζηλωτῆρ ἐγένετο τῶν πολλῶν καὶ καλῶν καὶ μεγαλῶν αὐτοῦ ἔργων. Ἡ δὲ φυσικὴ βοήθῃ τοῦ πνεύματορ τοῦ ἔφερον αὐτορ οὐχὶ εἰρ τὰρ φιλοσοφικὰρ καὶ ἐπιστημονικὰ, ἀλλ' εἰρ τὰρ φιλολογικὰρ μελέταρ, ἐν αἷρ ἀπ' ἀρχῆρ διεπρέψεν. Ἐκτασιρ καὶ βάθορ ἀντιλήψεωρ, πίστη καὶ ἔτοιμορ μνήμη, κρίσιρ ὀξεῖα καὶ ὀρθοτάτη, φιλομάθεια ἀκόρεστορ, φαντασία ζωηρά, ἀλλ' εὐγενῆρ καὶ μετρία καὶ ἔλλογορ, ζωογονοῦσα τὸ ἀληθερ διὰ τῆρ φειδωλῆρ ἐπικοσμησεωρ χαριεστάτων εἰκόνων, τοιοῦτοὶ οἱ κύριοὶ χαρακτῆρερ τῆρ διανοίαρ τοῦ. Ἀπῆλθε νεώτατορ εἰρ τὰ περιφημώτερα διδασκαλεῖα τῆρ ἀδελφῆρ Ἰταλίαρ, καὶ ἔφαθε διὰ μιὰρ εἰρ ἐκεῖνον τὸν βαθμὸν πρὸρ ὅν εἰρ μᾶτην ἀνατεινοῦσιν αἰ πολυετέρ προσπάθειαι πολλῶν προβεσηκώτων εἰρ τὸ στάδιον τῶν φιλολογικῶν ἀγώνων.

Καὶ τοὶ ἔχων, ὅσων ἐπέτερεν ἠτότε κατάστασιρ τῶν παρ' ἡμῶν Ἑλληνικῶν σπουδῶν, γινώσκουσιν οὐ τὴν τυχοῦσαν τῆρ μητρικῆρ ἡμῶν γλώσσῃ

σης, ἠναγκάσθη ὁ Μουστοξύδης, ὡς ἄλλοι οὐκ ὀλίγοι τῶν ὁμογενῶν, νὰ μεταχειρισθῆ ἕνεκα τῶν περιπετειῶν τοῦ τότε καιροῦ ξένην διάλεκτον. Ἀλλὰ τίς δὲν διακρίνει εἰς τὸ ὕφος του ὑπὸ τὸν διαφανῆ πέπλον τοῦ Ἰταλισμοῦ τὴν Ἑλληνικὴν ὠραιότητα; τίς δὲν ἐθαύμασε τὴν ἀμίμητον ἐκείνην γλαφυρότητα ἐν ἧῷ λόγος εἶναι κάτοπτρον διαυγῆς τῆς ἐννοίας, καὶ ἡ ἐννοία καθωραϊεῖται διὰ τῆς φαντασίας, καὶ θερμαίνεται διὰ τοῦ αἰσθήματος; μοναδικὸν προτέρημα τῆς Ἑλληνικῆς φιλοκαλίας, διότι μόνος ὁ Ἑλληνικὸς λόγος παρέχει τὴν ἀνεφικτὸν ἐκείνην ἐντέλειαν, ἥτις ἐπίστε ἐν μιᾷ καὶ τῇ αὐτῇ φράσει περικλείει καὶ ἑναμιονίως συνενοῖ καὶ ταυτίζει τὴν ἐγνοίαν καὶ τὴν εἰκόνα καὶ τὸ αἶσθημα, ὡς ἄνθος τῆς διανοίας θέλγον τὰ ὄμματα καὶ συγκινῶν τὴν καρδίαν διὰ τοῦ κάλλους, πλῆστον τὸ πνεῦμα διὰ τῆς σοφίας τῆς κατασκευῆς του, καὶ ἐν ταῦτά ἡδύον καὶ κατακλιθῶν τὰς αἰσθήσεις διὰ τῆς εὐωδίας του. Τὴν θεῖαν ταύτην ἁρμονίαν ἐθαύμαζεν ὁ Μουστοξύδης εἰς τὰ ἀθάνατα μνημεῖα τῶν προαγόνων μας, καὶ οἰκειοποιήθεισ αὐτὴν διὰ φυσικῆς κλίσεως καὶ σταθερᾶς μελέτης, μετέφραεν εἰς τὰ ἴδια πανήματα.

Ἡ ἱστορικὴ ἐρευνα, ἡ ἱστορικὴ διαφώτισις τοῦ ἀρχαίου, τοῦ μέσου καὶ ἰδίως τοῦ πατρίου Ἑλληνισμοῦ ὑπῆρξεν ὁ σκοπός, ἡ βάσις καὶ ἡ κοινὴ αὐτως εἰπεῖν ζωὴ πάντων τῶν ἔργων τοῦ Μουστοξύδου. Διὰ τοῦτο μετέφρασε μὲ χάριν ἐφάμιλλον τῆς πρωτοτύπου ἀφελείας καὶ κομψότητος, καὶ μετὰ θαυμαστῆς πολυμαθείας καὶ εὐβοιθοῦς κρίσεως ἐσχολίασε τὸν Ὅμηρον τῆς ἱστορίας, τὸν Ἡρόδοτον διὰ τοῦτο συνέγραψε μετὰ νεοφανῶν καὶ ἀπρασδοκῆτων διαφωτισέων τοὺς βίους ποιητῶν καὶ μυθογράφων διὰ τοῦτο διήλθει τὸν θαυμασμὸν τῆς σοφῆς Εὐρώπης διὰ τῆς περιφήμου ἐκείνης διατριβῆς περὶ τῶν ἐν Βεγγετῶν Ἑλληνικῶν Ἴππων διὰ τοῦτο καὶ ἐπιγραφὰς καὶ λειψάνα παντῶν τοῦ ἀρχαίου Ἑλληνικοῦ βίου διεφώτισεν ἐν τῇ Αἰγυπτίᾳ, καὶ χειρογράφα ἀνέκδοτα διώρθωσε καὶ ἐδημοσίευσε, καὶ ἐν τῷ Ἑλληνομνημονίῳ διηνοίξεν εἰς τὸ ἐκ θαμβῶν ὄμματα τῶν νέων Ἑλλήνων ὡσεὶ ἀγώστων πινακοθήκην προπατορικῶν εἰκόνων, ἀσειυρέτων καὶ δυσεξηγήτων μνημείων τῆς ἀρχαίας καὶ μέσης ἱστορίας διὰ τοῦτο τέλος πάντων ἡ πάτριος ἱστορία, αἱ Κερκυραϊκαὶ ἀρχαιοτήτες, ὑπῆρξαν πρῶτον καὶ ὕστατον καὶ διηνεκῆς καὶ προσφιλέστατον ἀντικείμενον τῶν ἱστορικῶν αὐτοῦ μελετῶν. Εἰς πάντα τὰ ἔργα ταῦτα διαλάμπουσι τὰ αὐτὰ ἀείποτε προτερήματα, ἀκέρωτος θησαυρὸς γνώσεων καὶ γεγονότων, νομῶν καὶ βαθείας καὶ ἀρθροτάτης κρίσεως, ἐλλόγιως καὶ φιλοκαλῶς διατάττουσα καὶ ἀνορθῶσα καὶ ἐπίστε συμπληροῦσα καὶ ἐντέλως συναρμολογῶσα τὰ ἱστορικὰ διδόμενα τῶν συγγραφῶν του, ἡ

θική καὶ πολιτικὴ σοφία, αἰσθημα φιλόστοργον πρὸς τὴν πατρίδα καὶ τὸ ἔθνος, χάρις ἀμίμητος καὶ Ἑλληνικὴ κομψότης, δηλαδὴ γλώσσα καθαρῆουσα, κυριολεκτούσα, γλυκεία ὡς τὸ μέλι τοῦ Ἰμμητοῦ, γαληνιαία καὶ διαυγῆς ὡς ὁ οὐρανὸς τῆς Ἑλλάδος. Ἀλλὰ ψεῦ! καθὼς τὰ ἑλληνικὰ μνημεῖα ἐκολόθωσεν ὁ χρόνος, καὶ ἀτελῆ παρουσίαζόμενα εἰς τὰ ὄμματα τοῦ περιηγητοῦ οὐχ ἦτον μὲ κάλλος μοναδικὸν καὶ ἀγῆρατον ἐπικλοῦσαι τοὺς λόφους καὶ τὰς κοιλάδας, ὡσαύτως ἔργα τινὰ τοῦ ἡμετέρου φιλόλογου θέλουσι διαμείνει ἀσυμπλήρωτα, καὶ οὐχ ἦτον πολύτιμα κειμήλια μαρτυροῦντα τὸ ὕφος καὶ τὸ κάλλος τῆς μουστοτραφοῦς διανοίας του.

Ἴσως ὁ ἀκόρεστος ἐκείνος ἔως τῆς τελειότητος ὅστις βασανίζει τὴν ψυχὴν οἰουδήποτε καλλιτέχνη (καὶ καλλιτέχνης εἶναι πᾶς ὅστις ὑπὸ τὸν τύπον τοῦ καλοῦ προσπαθεῖ νὰ ἐκδηλώσῃ οἰουδήποτε φιλοσοφικὴν ἢ ἱστορικὴν ἀλήθειαν), ἴσως ἡ ἔλλειψις τῶν ἀναγκαίων βοηθημάτων πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ἐρευνῶν του, ἴσως τὸ πολυμόνον οἰκτικῶν τιμῶν περιστάσεων, αὐτὸς ὡς ἔλεγεν, ὁ νομαδικὸς βίος του, ἡ ἀείποτε διωκομένη καὶ ἀείποτε φεύγουσα ἀπ' αὐτοῦ ἐλπίς ἡσυχωτέρας καὶ ἀνετωτέρας ζωῆς, καὶ ἐπὶ πᾶσιν αἱ μέριμναι καὶ ἡ τύρβη τοῦ πολιτικοῦ βίου ἐπέφερον ἢ τοῦλάχιστον συνέτεινον εἰς τὸ νὰ μείνωσιν ἀσυμπλήρωτα ἔργα του τινὰ. Διότι ὁ Μουστοξύδης καὶ ἐν Ἰταλίᾳ καὶ ἐν τῇ ἀναγεννησμένη Ἑλληνικῇ Πολιτείᾳ καὶ ἐν ταῦθα ἀμεμίχθη καὶ πολλὰκις διέτρεψεν εἰς τὸν πολιτικὸν βίον, εἰς τὴν πολιτικὴν ἐνέργειαν τῆς πατρίδος, καὶ εἰς τὰ ὑψηλότερα ἐπιδρομάσθη ὑπουργήματα. Ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἀνθρώπου καὶ εὐόσμου περιβόλου τῶν μουσῶν καὶ τῶν γραμμάτων, ἀπὸ τῆς οὐρανίου καὶ ἀνερέλου χώρας τῶν καθαρῶν ἰδεῶν, ὡς πῶσον εἶναι δεινὴ ἡ μετάβασις εἰς τὸ πολυπλοκὸν καὶ ἀκανθῶδες στάδιον τῆς κοινωνικῆς ἐνεργείας, εἰς τὰς δύνας καὶ τὰς τρικυμίας τῆς πολιτείας. Καὶ τὸν μὲν φιλολογικὸν ἄνδρα δύνανται νὰ ἐκτιμῆσωσιν ἐπαξίως οἱ σύγχρονοι, τὸν δὲ πολιτικὸν μόνοι δύνανται νὰ κρίνωσιν οἱ μεταγενέστεροι.

Εἰς ἐμὲ ὀλιγώτερον ἢ εἰς πάντα ἄλλον ἀνήκει τοιαύτη κρίσις. Βίδοι ἐκ τοῦ πλείονος τὴν κονίτσαν τῆς πολιτείας, καὶ κατὰ τὸ μέτρον τῶν ἀσθενῶν μου δυνάμεων μετέσχον τῶν ἐν αὐτῇ πολιτικῶν ἀγῶνων. Ἐν τῇ πολιτείᾳ τῶν γραμμάτων ἐγείρονται ζητήματα καὶ διενέξεις καὶ συγκρούσεις, καὶ πάλιν ἐπίστε πεισματώδης συναπτεται μεταξὺ τῶν ἀντιμαχομένων λογίω, ἀλλὰ τὰ ἀντικείμενα τῶν διενέξεων ταύτων εἶναι ἰδέαι, ἀναμνήσεις, θεωρίαι ἀθῶαι, καὶ καθαραὶ ἐρευναὶ καὶ ζητήσεις διὸ οἱ λογικαὶ ἀγῶνες εἶναι φύσει εἰρηνικοί, καὶ, ὡς ἐν τινι θερινῇ τρικυμίᾳ, τὰ συγκρουόμενα στοιχεῖα μετ' οὐ καλῆ διασκεδάζει ἡ ἴρις τῆς δόξης. Ἀλλ' ἐν τῇ

πολιτεία τοῦ γήνιου καὶ φαρτοῦ τούτου κόσμου ἀντικείμενα τῶν προσπαθειῶν, τῶν ἀγώνων καὶ διαπληκτισμῶν τῶν ἀνθρώπων εἶναι ζῶντα συμ- φέροντα καὶ αἰσθήματα καὶ προλήψεις καὶ πάθη, ἱλικαὶ ἀπολαυκαὶ καὶ φιλαρχίαι καὶ σπουδαρχίαι καὶ μίση καὶ ψεῦδη καὶ διαβολαὶ καὶ συλοφαν- τίας, πάντα τὰ γήινα καὶ φαρτὰ στοιχεῖα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως, αὐτὸς ἀνακινεῖται ὁ βόρβο- ρος τῆς κοινωρίας καὶ τῆς ἀνθρωπότητος· καὶ ἐν τῷ ζοφερῷ καὶ βαρεῖ τούτῳ χειμῶνι τοῦ βίου πολὺ βραδέως ἀγατέλλει ὁ ἴδιος τῆς ἀληθείας καὶ τῆς δικαιοσύνης.

Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ ἕτερος λόγος δι' ὃν ἀναγκά- ζομαι νὰ παραλείψω τὸν πολιτικὸν βίον τοῦ Πολυ- γεώτερος· καὶ ἐν πᾶσι κατώτερος αὐτοῦ καὶ εἰς τὸ στάδιον τῶν γραμμάτων καὶ εἰς τὸ στάδιον τοῦ πολιτικοῦ βίου, εὐρέθη, ἕνεκα πᾶν περιπε- τειῶν τοῦ κόσμου καὶ τῆς ἐνίοτε ἀκαταμαχί- του φορᾶς τῶν πραγμάτων, καὶ ὁμολογῶ πρὸς αὐτὸν καὶ ἀντιδόξως, ἄλλ' οὐδέποτε ἐπαύσα νὰ ἀπονέμω εἰς αὐτὸν τὸν ἐφειλόμενον σεβασμὸν.

Κατὰ τὴν ἐν Ἰταλίᾳ διατριβὴν του, τὰ πλεί- οστα ἐστὶ τῆς ὠρίμου ἡλικίας διήνησεν ὁ Μουστο- ζύδης ἐν Βενετίᾳ, ἐν μέσῳ τῆς ἑλληνικῆς ἐκεῖσε κοινότητος, ἧτις ὑπὸ τὴν φιλοξενον καὶ ἀνε- κτικὴν προστασίαν πρῶτον τῆς Βενετικῆς καὶ αὐτῆς ἀκολουθῶς τῆς Αὐστριακῆς Κυβερνήσεως ὑπέστρεψε τοὺς σπινθῆρας τῆς μελλούσης γ' ἀναπ- λάμψῃ Ἑλληνικῆς παιδείας, δι' ὀρθοδόξου γὰρ ὑπερεστάτου, διὰ τυπογραφείου Ἑλληνικοῦ, δι' Ἑλληνικοῦ Λυκείου, διὰ παντοίων ἐκδόσεων ἐκκλησιαστικῶν καὶ κλασικῶν ἀγγραμμάτων, καὶ τῆς κοινότητος ταύτης καύχημα καὶ ὠραι- σμὸς καὶ πνευματικὸς πατήρ· καὶ κηδεμὼν ἦτο ὁ Μουστοζύδης. Ἐκεῖ, ὅτε ἀπὸ Ἀνατολῶν, ὡς πνοή τοῦ ἄδου, εἰς τὴν πολυπαθῆ Ἑλλάδα καὶ ἰδίως εἰς τὴν καλλιπέφθονον Κύπρον ἐπέσκηψε μὲ φλογερὰν ῥομφαίαν ὁ δαίμων τῆς σφαγῆς καὶ τῆς ἐρημώσεως, ἐκεῖ κατέφρευον τὰ αἵματῆρά λεῖψανα τῆς τυρανίας, ἐκεῖ ἀπελάμβανον πάν- τῶν θυμάτων τούτων χύρα ἀτυχεστάτη καὶ ἀ- περηγόρητος πλουσίῳ συζύγῳ, ὡς ἄλλη Νιό- βη, περιεστοιχεῖτο ὑπὸ ἀσθενῶν θυγατέρων αἰ- τινες ἔφερον ἐν τῷ προσώπῳ τὴν μητρικὴν κατ- λονήν, ἣν ἐπυύξανον καὶ αὐτὰ τὰ ἀπεριγραπτα δεινοπαθήματα ὑφ' ὧν ἑταλαιπωροῦντο. Ἐτρώθη ὑπὸ σεμνοῦ ἔρωτος ὁ εὐαίσθητος Μουστοζύδης, καὶ ἀφ' οὗ ἐξήντησεν πᾶν μέσον βοήθειας, ἣν ἐπεκαλεῖται πᾶρὰ ὁμογενῶν καὶ ξένων, περιφρο- νῶν τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ματαιότητα τοῦ κό- σμου, ἐνυμφεύθη τὴν ὀρφανὴν τῆς Κύπρου, καὶ πᾶσαν τὴν πολυμελῆ αὐτῆς οἰκογένειαν υἱαθέ- τησεν.

Ἡ Ἰταλία, ἧτις νέον ἐφιλοξένησε τὸν Μου-

στοζύδην, καὶ ἐδίδαξε, καὶ υἱοθέτησε, συγκα- τέλεξεν αὐτὸν μετὰ τῶν διασημοτέρων αὐτῆς συγγραφέων, ἧ δὲ σοφὴ Εὐρώπη εἶχε κατατάξει αὐτὸν εἰς πάσας τὰς ἀκαδημίας τῆς καὶ περι- κοσμήσει μὲ παντοῖα παράσημα. Μοναδικῶς καὶ ἀναφαίρετον πλεονέκτημα τοῦ μεγαλείου τοῦ πνεύματος! Ἡ δόξα τοῦ πνεύματος ὑπερτερεῖ καὶ καλύπτει πᾶσαν ἀδυναμίαν, πᾶσαν ἄλλαν δόξαν· ἔθνη ὀλοκληρα τὴν ἀπονέμουσι καὶ ἐν- ταύτῃ τὴν οἰκαιοποιοῦνται καὶ ὡς ἴδιον καύχη- μα τὴν θεωροῦσιν ἐγώπιον· αὐτῆς μένει ἀλλοος ὁ φθόνος, ὑποχωρεῖ ὁμολογούσα τὴν ἡττάν τῆς ἡ λύσσα τῆς ἀνισχύρου καὶ κακοδούλου ἀντι- ζήτητος· διότι τὸ πνεῦμα ἐγείρει τὰ ἔθνη, τὰ φω- τίζει, τὰ διευθύνει· κλίνουν ἐνώπιον αὐτοῦ τὰ ὄπλα τῆς θυνάμεως τῶν οἰήσεων, τὰ ὀσκήπτρά των οἱ βασιλεῖς ὁμοσθηεῖς καὶ ἀλλοσθηεῖς, σύγ- χρονοι καὶ μεταγενέστεροι μεταλαμβάνουσι τῆς δόξης του, καὶ αἱ γενεαὶ μεταδίδουσιν εἰς τὰς γενεὰς τὰ ἔργα αὐτοῦ ὡς πολῦτιμον κληροδό- τημα· διότι τὸ πνεῦμα εἶναι δῶρημα Θεοῦ, ἐκ Θεοῦ κατέρχεται καὶ εἰς Θεὸν ἐπιστρέφει καὶ ἐπαναπαύεται.

ΜΟΥΣΤΟΖΥΔΗΣ Π. ΒΡΑΥΛΛΑΣ ΑΡΜΕΝΗΣ. ΤΟΥ ΕΒΕΝΟΤΗΤΕΡΟΥ ΑΝΕΥ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ

[Μυθιστόρημα Ἐκτορος Μαλὸ βραβευθὲν παρὰ τῆς γαλ- λικῆς Ἀκαδημίας. Μετάφρασις Α. Ρ. Παγκάθη].

Πατρὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ Λουρκίνης.

Ἄν καὶ ὅσα μᾶς περιεσοίχιζον μαι ἐφαίνοντο ἀπαίσια, ἦνοιγον ὅμως τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ σχε- δὸν ἐλησμόνουσιν τὴν δεινότητα τῆς θέσεώς μου διὰ νὰ βλέπω πᾶρξί μου.

Ὅσα μᾶλλον ἐπρόχωροῦμεν εἰς τὰ Παρίσια, τόσῳ ὀλιγώτερον ὅ,τι ἐβλεπον ἀνταπεκρίνετο εἰς τὰ ὄνειρα τῆς παιδικῆς ἡλικίας καὶ εἰς τὰς φαντασιώδεις ἐλπίδας μου. Οἱ ῥύακες τῶν ἀπορ- ρεθῶτων ὑδάτων εἶχον παγῶσει, καὶ προῖονσα κῆζανεν ἡ ἀποφορὰ τῶν. Ὁ πηλὸς τῶν ὁδῶν, ἀ- ναμειγμένος μετὰ χιόνος καὶ πάγων, ἦτον ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μέλας, καὶ ὅπου ἦτον ῥευ- στός, ἀνεπιθὰ ὑπὸ τοὺς τραχοὺς τῶν ἀμαξῶν, καὶ παχεῖαι πλάκες αὐτοῦ ἐκολλῶντο εἰς τὰ πα- ράθυρα τῶν πτωχῶν καὶ ἀκαθάρτων ἐργαστη- ρίων εἰς τῶν οἰκιῶν τὰ πρόσγαια.

Τὰ Παρίσια τῷ ὄντι δὲν ἤξιζον τὸ Βορδῶ.

Μετὰ ταῦτα προέδωκεν ἐφ' ἱκανὸν εἰς εὐρείαν ὁδὸν, ὄχι τόσον ἐλεσινὴν ὅσον ἦσαν αἱ πρὸ αὐ- τῆς, καὶ εἰς αὐτὴν, καθ' ὅσον ἐπροχωροῦμεν, ἐ- γίνοντο πᾶ ἐργαστήρια μεγαλήτερα καὶ ὠραιό- τερα. Ἐστράφη δ' ἐκείθεν ὁ Βιτάλης πρὸς τὰ δε- ξιά, καὶ εὐρέθημεν εἰς Ἰστυνοικίαν ἀθλιωτάτην. Αἱ οἰκίαι ἦσαν ὑψηλαὶ καὶ μέλαιναί, καὶ ἐφαί- γοντο ὡς συνενόμεναί· πρὸς τὰ ἀνω. Ρυάκιον μὲ παγῶσαν ἔρρεεν ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὁδοῦ, καὶ πυκνὸν πλῆθος ἀδιάφορον πρὸς τὰ δυσώδη αὐ-